

Sygn. akt IV CZ 72/19

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku J. R. i E. R.
przy uczestnictwie M. F. i N. D.
o ustanowienie drogi koniecznej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 października 2019 r.,
zażalenia wnioskodawców
na postanowienie Sądu Okręgowego w T.
z dnia 24 maja 2019 r., sygn. akt VIII Ca (...); VIII Cz (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
orzeczeniu kończącemu postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w T., w wyniku rozpoznania apelacji uczestnika postępowania M. F. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w T. z dnia 19 października 2018 r. i przekazał sprawę o ustanowienie służebności drogi koniecznej na rzecz nieruchomości wnioskodawców J. R. i E. R. do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w T. Przyczyną wskazanego rozstrzygnięcia, którego podstawą prawną był art. 386 § 4 k.p.c. stanowiło

nierozpoznanie, zdaniem Sądu Okręgowego istoty sprawy, tj. nierozważenie wszystkich możliwych wariantów przebiegu drogi koniecznej, czyli naruszony został art. 145 § 1 i 2 k.c.

W zażaleniu wnioskodawcy zarzucili Sądowi Okręgowemu naruszenie zaskarżonym postanowieniem art. 386 § 4 k.p.c. twierdząc, że nie wystąpiły przesłanki określone w tym przepisie. Skarżący wniesli o uchylenie tego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania wraz z zasądzeniem kosztów postępowania zażaleniowego, a także rozpoznanie zażalenia w trybie art. 395 § 2 k.p.c. z uwagi na oczywiście uzasadnione zażalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie dotyczące wyroku kasatoryjnego wniesione na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. podlega badaniu tylko co do spełnienia przesłanek określonych w tym przepisie. Zgodnie z nim, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok sądu pierwszoinstancyjnego i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, jeżeli nie została rozpoznana istota sprawy albo zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości. Bada się zatem, czy wystąpiły podstawy procesowe wydania przez sąd drugiej instancji postanowienia o uchyleniu orzeczenia sądu pierwszej instancji, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy.

Z utrwalonych poglądów orzecznictwa i doktryny wynika, że w systemie apelacji pełnej, a więc takim jaki obowiązuje w polskim postępowaniu cywilnym sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę merytorycznie, wykorzystując w tym celu cały materiał dowodowy zgromadzony przez sąd pierwszoinstancyjny oraz zebrany przez siebie, jeśli jest taka potrzeba. Powinien zatem przeprowadzić dowody, które nie zostały dopuszczone w dotychczasowym postępowaniu oraz dopuścić nowe, konieczne do prawidłowego rozpoznania sprawy. Postępowanie apelacyjne jest kontynuacją postępowania przed sądem pierwszej instancji, ma więc nie tylko funkcje kontrolne wobec zaskarżonego orzeczenia. Nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce wówczas, gdy sąd pierwszej instancji nie odniósł się do tego, co było przedmiotem sprawy lub gdy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, uznając niezasadnie, że konieczność taka nie wystąpiła ze względu na występowanie materialnoprawnych lub procesowych

przesłanek, które unicestwiają żądanie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; z dnia 6 sierpnia 2014 r. I CZ 48/14, nie publ.). Nierozpoznanie istoty sprawy nie może polegać, co do zasady na wadliwym ustaleniu stanu faktycznego ze względu na nieprzeprowadzenie wystarczającego postępowania dowodowego, wadach tego postępowania lub wadach w ocenie dowodów, jak również wadach postępowania, polegające na nieuwzględnieniu wszystkich dowodów, przydatnych do należytego rozpoznania sprawy lub wyjaśnienia istotnych okoliczności (w miejsce wielu zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 września 2016 r. II CZ 73/16 i z dnia 14 marca 2019 r. IV CZ 94/18, nie publ.). Konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego nawet w znacznym zakresie również nie uzasadnia stwierdzenia o nierozpoznaniu istoty sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r. IV CZ 124/12 i z dnia 19 grudnia 2012 r. II CZ 141/12, nie publ.).

Przeprowadzenie postępowania dowodowego w znacznym zakresie przez sąd drugiej instancji i dokonanie na tej podstawie samodzielnych ustaleń nie prowadzi do naruszenia konstytucyjnego prawa do zaskarżenia orzeczenia przez zapewnienie stronom co najmniej dwuinstancyjnego postępowania, chyba że ze skomplikowania samej sprawy i innych okoliczności mogłaby taka konieczność wyjątkowo wynikać (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 grudnia 2012 r. I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68 oraz z dnia 5 października 2018 r. IV CZ 91/18 i z dnia 14 marca 2019 r. IV CZ 94/18, nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej istota sprawy została rozpoznana, gdyż uznane zostało spełnienie przez wnioskodawców przesłanek określonych w art. 145 § 1 k.c., a także Sąd ustalił przebieg tej drogi w jednym z zaproponowanych wariantów. Orzekł również odnośnie do wynagrodzenia należnego za ustanowioną służebność. Zarzutem Sądu Okręgowego wobec orzeczenia wydanego przez Sąd Rejonowy było nie rozważenie wszystkich możliwych wariantów przebiegu drogi koniecznej. Skoro tak, to należało w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji rozważyć tę kwestię i wydać odpowiednie rozstrzygnięcie. Ma rację skarżący wskazując w uzasadnieniu zażalenia, że powzięcie wątpliwości przez Sąd Okręgowy co do spełnienia

warunków przebiegu drogi według wskazówek zawartych w art. 145 k.c. powinno spowodować uzupełnienie postępowania dowodowego w celu zakończenia sprawy, a nie kierowanie jej tylko z powołanej przyczyny do ponownego rozpoznania. Tego nie wymagało uchybienie stwierdzone w zaskarżonym postanowieniu Sądu Rejonowego, dlatego należało uznać za zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 386 § 4 k.p.c.

Mając to na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ w związku z 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu, rozstrzygając o kosztach postępowania zażaleniowego na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

jw